

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Notesbog 1

Citation: Kierkegaard, Søren: "Notesbog 1", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2001 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-not1-txt-shoot-id003904d7-dcea-4d31-a91f-59dad0f667e.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Anden Hovedafdeling.

Christelig Anthropologie.

1ste Capitel.

Om Msk. skabt i Guds Billede.

§ 22.

Msk. er skabt af Gud og Msk: Slægt nedstammer fra eet Par. Denne Lære er fremsat af Chr: og Apostlene, skjøndt korteligen og i Forbigaaende (fordi Hovedsætningen er indeholdt i den almdl. Tro paa Gud som Verdens Ophav) med bestemt Hensyn til Skabelseshistorien i Genesis. Derimod giver Skriften ingen Anledning til Problemer, som hermed senere ere satte i Forbindelse, ligesaa lidet som den giver Anledning til at løse dem.

Mth: 19, 4. (Gen: 1, 27.) 1 Timoth: 2, 13. 1 Cor: 11, 8.9. Act: 17, 26. Rom: 5, 12. 1 Cor: 15, 45.48.

Hvorledes forenes Fortællingen i Gen: 1 med den i andet Cap: ? Isaac Peirère

Hvor var de første Msk: Opholdssted?

Hvorledes forenes Msk: Nedstammen fra eet Par med Raceforskjellighederne?

§ 23.

Mennesket er skabt i Guds Billede og denne høiere ufortabelige Adel er at søge i Sjælen, som modsættes det forkrænkelige Legeme og navnlig i Sjælens Evner til Tænkning og Selvbestemmelse.

Act: 17, 29. Jac: 3, 9. 1 Cor: 11, 7. – Gen: 1, 26. תְּמוּנַת אֱלֹהִים Ps: 8, 7.

Vi finde i det N. T. en Modsætning mell. νοῦς, πνεῦμα, ψυχή og σωμα, σαρκί. נֶפֶשׁ, נְשִׁמָּת רִחוּ – רֵעַר בְּשָׂר.

Mth: 10, 28. 16, 17.

Hos Paulus finde vi en Modsætning mell. σαρκί, πνεῦμα; ὁ ἐσω ἀνθρώπος og ὁ ἐξω ἀνθρώπος 2 Cor: 4, 16. Eccl:12, 7. – Der skelnes mell. Aanden og Livsprincipet πνεῦμα og ψυχή: 1 Cor: 15, 44.45. – I 1 Thess. 5, 23 er Trichotomie. – Ved πνεῦμα forstaaes de høiere aandelige Anlæg, ved hvilke Msk: hæver sig til Lighed med Gud: Mth: 5, 48. 1 Pet: 1, 15. Eph: 4, 24. Col: 3, 9.10.

§ 24.

Den christelige Læres Reenhed og Høihed i dette Punct er bleven fordunklet ved Hypotheser om den msklige Sjæls Tilbliven og Natur, hvilke man kun ved Misforstaaelse har kunnet tillægge religieus Vigtighed, dels ved vrang Forestillinger og dels ved spidsfindige Undersøgelser om Beskaffenheden af Guds Billede i Msk. –

Om Sjælens Tilbliven. Præexistentianerne. – Plato – Justinus M.; Clemens Alex.; Origenes og Theodoretus. – Creatianere. – Aristoteles – Ambrosius; Hieronymus; Pelagius. – Traducianerne. Tertullian; Augustinus.

Om Sjælens Natur. 1. Om Sjælens forskjellige Bestanddele. (νοῦς s. το ηγεμονικον; το θυμικον; το επιθυμικον). 2. Om Sjælens egl. Substants. a den latinske K: Lærere materielle Anskuelse. (Gjengjeldelsen i det andet Liv; Drømme og Visioner) Justinus, Ireneus, Tertullian, Lactantius. b den Alexandrinske K: Lærere imaterielle Anskuelse. Clemens Alex.; Origenes. –

[a] 2^{det} Capitel Om Udødeligheden

§ 25.

Mennesket er udødeligt; denne Tro hviler paa Bevidstheden om Sjælens højere Natur og Virksomhed; den er stadfæstet ved Chr: Død og Forherligelse; og udtrykt i Apostlernes Frimodighed i Dødsfaren og i deres Læng[sel] efter deres Fædreland i Himmelen. I det Gl. T. findes ei Udødelighedslæren fremsat af Moses; men gradeviis og før Exilet langsomt og ufuldstændigt udviklet.

Mth: 10, 28. – Mth: 6, 20. Lc: 16, 9. 2 Cor: 4, 17.18. – Joh: 5, 24. 6, 47. 11, 25. 17, 3. –

er Mth: 22, 31.32 et Beviis?

Eph: 1, 14. 2 Cor: 5, 5.

Jesu Død og Forherligelse.Joh: 17, 24. 14, 1. – 2 Tim: 1, 10. Eb: 2, 14.15. – Rom: 6, 8. 8, 11.17. 1 Cor: 15, 14-23. 1 Cor: 6, 14. 1 Pet: 1, 3.

Apostlernes ExempelRom. 8, 38. 1 Cor: 15, 31.55, 2 Cor: 4, 11. Phil: 1, 21. 2, 17. 2 Tim: 4, 6.7. Act: 7, 55. Apostlernes Længsel udtrykkes: Rom: 8, 23. 2 Cor: 4, 17. 5, 2.4.6.8. Phil: 1, 23. 3, 20.

Jødernes Lære om Udødelighed.

(Den findes ei hos Moses)

A. før Exilet. 1.) Man troede, at de Afdøde skulde samles paa et fælleds Sted. »samles til sine Fædre ell. sit Folk. אֶל עַמּוֹ Gen: 25, 8. (Abraham) 49, 33. (Jacob) Deut 32, 50 (Moses). Gen: 37, 35. Jacob siger: 2) angives et fælleds Opholdssted אֶל שְׂאֵל af שְׂאֵל poscere ell maaskee af det æthiopiske שול Helvede. Dette שְׂאֵל nævnes: Gen: 37, 35. 42, 38. 44, 29.31. Num: 16, 30.33. (Korah.). I de følgende Bøger forekomme nærmere Bestemmelser om dette Rige. Job: 30, 23. בְּיַת מוֹעֵד לְכָל־חַי. Det er forsynet med Porte שְׁעָרֵי־הַמָּוֶת. Es. 38, 10 בְּשַׁעְרֵי שְׂאֵל אֶלְכָּה; som underjordisk i den dybeste Afgrund Job: 11, 8. »Gud er højere end Himlen og dybere end Scheol. מִיָּם אֶל תַּחַת Prov: 9, 18. under Vandene Job: 26, 5 מִיָּם אֶל תַּחַת. Der siges at herske Mørke og Skygger Job: 10, 21. אֶל־אֲרָצַח חָשֶׁךְ וְצִלְמָוֶת. Der hersker Stilhed og Taushed. – 3) Med Hensyn til de Afdøde selv da kaldes de: כְּפָאִים af כָּפָה ελαίησι, marvløse Væsener, kraftløse Skygger uden Virksomhed. (Af 1 Sam: 28 see vi, at de troede, at disse Skygger kunne fremmanes ved magiske Kunster). Job: 3, 13. Ps: 115, 17. 6, 6. 88,

[b] Den engelske Dogmatiker Warburton var den første der paastod, at Udødelighedslæren manglede i Moses Religion.

11. Es: 38, 18. – Paa andre især poetiske Steder finde vi en Slags Personlighed: Es: 14. Ezechiel 32.

B. efter Exilet.^c Findes de rigtigere Forestillinger mindre i de canoniske end i de apochryphiske og af disse igjen mere i de alexandrinske end i de jødiske Apochrypher.

c i Prædikerens Bog findes allehaande modsatte Anskuelse: »det gaaer Msk. som Qvæget, det farer Alt til et Sted, Alt er gjort af Støv og bliver til Støv, hvo veed, om Mskets Aand farer opad, og Qvægets Aand farer ned ad under Jorden.« 9, 10: I Scheol er der hverken Arbeideell. Kunst, hverken Viisdom ell: Fornuft.« Derimod i Daniel findes bestemte Begreber: 12, 2.: de som sove under Jorden ville opvaagne. – Viisdommens Bog: 2, 23: Gud har skabt Msk: til et evigt Liv og har gjort dem i sit Billede til at være som han«. 3, 2: de Uforstandige troe om de Retfærdige, at de døde og deres Afskeed bliver betragtet som en Pine; men de ere i Fred.« 5, 16: de Retfærdige ville leve evindeligt. ogsaa de Ugudelige skal opstaae, 3, 18: de Ugudelige have Intet at haabe, ingen Trøst til Dommens Dag.«

Sadducæer. Essener. Phariseer.

§ 26.

Den christelige Udødelighedslære har sin bestemtere Udvikling i Læren om Opstandelsen, der er knyttet til Chr: Opstandelse. Msk. skulle i det andet Liv erholde et legemligt Organ for Sjælens Virksomhed; ikke det her afsieledede, jordiske Legeme; ikke heller et i Væsen aldeles forskjelligt; men uforkrænkeligt og skikket til højere Liv og Virksomhed. Saaledes antyder denne Lære, hvori senere jødiske Religionsbegreber ere knyttede, i renere Form paa betydningsfuld Maade den højere Tilværelse med Bevarelse af den msklige Natur og den personlige Individualitet.

Om Beskaffenheden af det tilkommende Legeme og dets Forhold til det nuværende.

1. Det skal være forskjelligt. 1 Cor: 15, 38.50. Det udtrykkes ved Ordene: μεταμορφουςθαι, μετασηματιζεσθαι, αλλασσεσθαι 2 Cor: 3, 18. 1 Cor: 15, 51. Phil: 3, 21. – Rom: 8, 23. – 2 Cor: 5, 1. endvidere bruges Udtrykket εκδημειν.

2. Der skal finde en Analogie Sted. 1 Cor: 15, 53.54. 2 Cor: 5, 2-4. – Mth: 22, 30. 1 Cor: 15, 42-49. 2 Cor: 3, 18. Phil: 3, 21. 1 Cor: 13, 12.

Læren om Opstandelsen hos Jøderne.

Dan: 12, 2.^d – 2 Macc: 7, 9.10.11.14.23. 2 Macc: 12, 40.44.

d Daniel 12, 2: Dit Folk vil blive reddet, alle de, der staae skrevne i Bogen, og mange som sove under Jorden ville opvaagne, nogle til evigt Liv, andre til evig Skam og Skjendsel. 2 Mc: 7, 9.10.11. 14.23. Fortællingen om de 7 Sønner, den ene siger: jeg haaber, at disse Lemmer alle skulle gives mig tilbage, for Dig (Antiochus) skal der ikke være Opstandelse til Livet«. 2 Mc: 12, 40.44. Efter et Slag, hvori der faldt mange Jøder, befandtes nogle Lig at have Afgudsbilleder paa sig, Judas Mcc bragde Sonoffer for dem altsaa Opstandelse.

Chr: og Apostlene have benyttet disse enkelte Træk; men givet dem en mere universell. Character. Act: 24, 15. 1 Cor: 15, 22.

§ 27.

Det tilkommende Liv staaer i den nærmeste Forbindelse med det nærværende. Dette Forhold er betegnet ved Forestillingen om en retfærdig Gjengjeldelse af Msk: jordiske Liv. De billedlige Beskrivelser af den tilkommende Lyksalighed og Ulyksalighed give ei bestemte Forestillinger. Med Bestemthed fremhæves alene paa den ene Side den høiere Grad af Fuldkommenhed, nærmere Samfund med det Fuldkomne og den heri grundede Lyksalighed og paa den anden Side det Ondes Magt i Msk: selv, Samfund med det Onde og den deri grundede Ulyksalighed.

Forbindelsen mell. dette og det kommende Liv betegnes som en Gjengjeldelsestilstand, som fremstilles under Billeder: 1 Livet her paa Jorden er Arbeide hisset Lønnen Mth: 25, 22-23. Luc: 19, 17.19. 1 Cor: 3, 8. 2 Livet her er Tid til Udsæden, det andet til Høsten 2 Cor: 9, 6. Gal: 6, 7.8.9. 3 Livet forestilles som en Kamp hist er Kampbelønningen.: 1 Cor: 9, 24. 2 Tim: 4, 7.8. Eb: 12, 1.

Det tilkommende Liv skildres som en retfærdig Gjengjeldelse Mth: 12, 36. 18, 8. Mth: 25, 34.41. Joh: 5, 29. Rom: 2, 6.16. 2 Cor: 5, 10. 1 Cor: 4, 5. Gal: 6, 8. Eph: 6, 8. – Grader i Straf og Belønning: Luc: 19, 26. Mth: 25, 22.23. Mth: 10, 15 (Sodoma og G:) 11, 22 (Tyrus og S.) Luc: 12, 47.

Lyksaligheden og Ulyksaligheden beskrives billedlig. Vi kunne adskille de almindelige Yttringer: δοξα, τιμη, κληρονομια, υιοθεσια, σωτηρια, ζωη αιωνιος. modsat χρισις, οργη και θυμος, θλιψις και στενοχορια,

απολεια s. ολεθρος. Andre mere bestemte; men billedlige ere: ανακλινεσθαι μετ' Αβρααμ, Ισαακ και Ιακωβ 8, 11. ειναι εν κολπω Αβρααμ Lc: 16, 22. σκοτος εξωτερων, κλαυθμος και βρυγμος οδοντων Mth: 22, 13. 2 Pet: 2, 17. πυρ αιωνιον Mth: 25, 41. Lc: 16, 24. σκωληξ αυτων ου τελευτα Mc: 9, 44.

Lyksaligheden angives som en høiere Fuldkommenhed en nærmere Forbindelse med det Fuldkomne. οφονται τον θεον Mth: 5, 8. 1 Joh: 3, 2. ειναι συν χριστω, ενδημειν προς τον κυριον, συνδοξασεσθαι συν τω Χριστω. Joh: 14, 3. 17, 24. 2 Cor: 5, 8. Phil. 1, 23. 1 Thess. 4, 17. Rom: 8, 17. Eb: 12, 23.

De Ondes Ulyksalighed fremstilles som en Fjernelse fra Gud og de Gode og en Sammenleven med de Onde. Lc: 16, 26. Mth: 13, 49. 2 Thess: 1, 9.

Forestillingen om Dommen og Gjengjeldelsen som moralsk er antydet Joh: 3, 18.

§ 28.

Hovedpunktet i den christelige Lære om Udødeligheden.

Den christelige Lære tilstæder ingen Afbrydelse af det msklige Liv og Virksomhed ved Døden. En særegen Vanskelighed opstaaer derfor, naar angives et bestemt tilkommende Tidspunct (Chr: Gjenkomst), da Alle paa eengang skulle opstaae til Livet og modtage deres Dom. Den første Vanskelighed synes at hæves ved Hensyn til Apostlernes Forventning om Chr: umiddelbar forestaaende Gjenkomst. Ved den yderste Dom synes Skriften at antyde Indtrædelsen af en almindelig fuldkomnere Tingenes Orden, uden at den digteriske Beskrivelse beføier os til bestemte Forestillinger om det andet Livs Beskaffenhed. -

[e] 1834. Richter: *Die Lehren von den letzten Dingen. Weize Die philosoph. Geheimlehre von der Unsterblichkeit.* GöschelFichte.

Xdommen tilstæder ingen Afbrydelse af Msk: Liv

Luc: 16, 9. 16, 22. 23, 43. 2 Cor: 5, 1. Eb: 9, 27. 2 Cor: 5, 8. Phil: 1, 23. - Eb: 4, 9-11. beviser Intet herimod καταπαυσις maa ei forstaaes om en Sjelesøvn; men om Lyksalighed. -

Den almindelige Opstandelse: Joh: 5, 28. 1 Cor: 15, 23. 52. 1 Thess: 4, 16. 17. - Vi skulle træde frem ενωπιον του βηματος του Χριστου: Rom: 14, 10. Act: 17, 31. 1 Cor: 4, 5. 2 Cor: 5, 10. 2 Thess: 1, 6. 7. 9. 2 Tim: 4, 1. 1 Joh: 2, 28. 3, 2. Mth: 10, 41. 42. 19, 28. 25, 31.

Apostlene erindre vel, at ingen veed Timen til Chr:
Gjenkomst: 1 Thess: 5, 1.2. advarer mod Grublerie 2
Thess: 2, 2. Men dog ventede de Chr: Gjenkomst
inden føie Tid: 1 Cor: 10, 11, 15, 51. 1 Thess: 4, 15. 1
Tim: 6, 14. Tit: 2, 13. 1 Joh: 2, 18. Jac: 5, 8. 1 Pet: 4, 7.
Eb: 10, 25.

§ 29.

Den chr: Lære om Msk: vedvarende Personlighed og
Virksomhed efter Døden medfører Begrebet om
vedvarende Frihed; men dette Begreb synes at
ophæves ved Skriftens Ytringer om evig Salighed og
evig Fordømmelse, dersom denne tænkes som
uforanderlig Følge af Msk: Tro og Gjæringer i dette
Liv. Denne Vanskelighed synes alene derved at kunne
hæves, at den evige Salighed og den evige
Fordømmelse betegner den evige Forbindelse mellem
det Gode og Lyksalighed og det Onde og Ulyksalighed,
uden at der tænkes Msk: nægtet Evne og Leilighed i
det tilkommende Liv at virke til dets Tilstands
Forandring.

Tilstanden efter Døden kaldes Evighed. Der tales om
ζωη αιωνιος - πυρ αιωνιον Mth: 18, 8. πολαςις - ζωη
αιωνιος Mth: 25, 46. - χριςις αιωνιος Mc: 3, 29. το
σχωληξ αυτων ου τελευτα Mc: 9, 44. -

Efter at vi have handlet om Læren om 1)
Udødeligheden 2) Opstandelsen 3) retfærdig
Gjengjeldelse, komme vi til en Deel Spørgsmaal, som
hermed staae i Forbindelse; men mangle mere ell.
mindre den bibelske Grundvold. -

§ 30.

Imedens Troen paa Sjælens Udødelighed som
Bevarelse af den menneskelige Personlighed i en
retfærdig Gjengjeldelsestilstand først ved Chr: er
bleven udviklet og stadfæstet, har den Ubestemthed,
hvormed Skriften berører de underordnede
Lærdomme foranlediget mangfoldige Spørgsmaal og
Undersøgelser, som i de ældste og nyeste Tider have
ført til forskellige phantastiske Speculationer og
skadelige Meninger. Disse have angaaet 1)
Opstandelsens Beskaffenhed; 2) Mellemtilstanden

mellem Døden og den yderste Dom 3)
Helvedstraffenes Evighed. -

1 Om Opstandelsens Beskaffenhed. Naar vi gjenemgaa de dogmatiske og apologetiske Skrifter af Kfædre, er der neppe noget Punct der er behandlet med den Omhyggelighed end denne.

Saaledes Athenagoras, (*περι αναστασεως των νεκρων*) Tertullian† 220.^f. Justinus M: † 165; tvende af Origenes † 254. af Clemens Alex:s († 218) Bog have vi Intet tilbage. Grunden til, at de behandlede denne Lære saa hyppigt, var 1) at de ansaae den for noget væsentligt; 2) fordi den stod i Forbindelse med Chr: Opstandelse; 3) fordi flere Secter i den ældste K: opponerede imod den: Act: 17, 32. 1 Cor: 15, 12. 2 Tim: 2, 17. (Hymeneus og Philetas) senere Gnostikerne.

Om de tilkommende Legemers Forhold til de nærværende. - De Fleste meente, at de tilkommende Legemer skulle være materielle af samme Substants som det nærværende.

Alexandrinerne hyldede mere aandelige Anskuelse, statuerede en *resurrectio κατὰ τὸ εἶδος* ikke *κατὰ τὸ υποκειμενον*. -

I den nyere Tid streed Paulicianer og Chatarer mod Scholastikerne. Scholastikerne antog *identitas totalis*. De nyere Dogmatikere antog *identitas partialis*. - Marheincke.

2. Om Mellemtilstanden. Nogle meente, at Sjelen døde tilligemed Legemet. *θνητοψυχται*. Andre meente, at Sjelen efter Døden nedsænkes i en bevidstløs Søvn *ψυχοπα[ν]υχια*. - Iblandt Folk herskede ogsaa den Mening, at Sjælen efter Døden omsvævede Graven. - Andre antog en Sjelevandring *ψυχοπομοσις, μεταψυχηςις*.

Flere Kfædre holdt fast paa den jødiske Forestilling om et Hades, hvor Alle opholdt sig. Men snart adskilte man Dele i dette Hades, saaledes Tertullian 3 Deele 1 for de Ugudelige 1 for de Fromme (Luc: 16) 1 for Martyrer og de udmærkede Fromme (Luc: 23, 43). Senere troede man^j at Chr: ved sin Prædiken i Underverdenen havde udfriet de fromme Israeliter fra

f de resurrectione carnis.

[g] Celsus siger: hvilken msklig Sjæl kunde ønske, at vende tilbage til det forraadnede Legeme, ell. hvorledes skulde det blive til det foregaaende, hvorledes skulde Gud kunne gjøre det umulige. -

[h] De beraabte sig paa: a) Guds Almagt, b) Forholdet mell. Sjæl og Legeme. c) Retfærdigheden krævede, at Legemet leed for sine Synder. d) Udtryk som »Graad og Tænders Gnidsel.«. 1 Cor: 15, 50. Kjød og Blod skal ikke arve Guds Rige« forklarede de om det verdslige Sind. -

i *identitas ex primis staminibus*. -

j Ev: Nicodemi taler om Xsti Virksomhed i sin Død (de 3 Dage) Forfatteren mener, at Xst. prækede for de fromme Israeliter og førte dem over til Paradiis. Hermæ Pastor lader Apostlene præke for de Afdøde.

Hades til Paradiis; dernæst antog man at alle fromme Christne kom til Paradiis.

I den scholastiske Periode findes bestemt Udvikling af denne Lære Der skjelnes mell. 5 Opholdssteder 1) Paradisus for de Fromme, som var den yderste Kreds 2) indenfor den limbus patrum, hvor patres og de fromme Jøder før Chr: opholdt sig; men siden ved Chr: Nedfart blev den tom. 3) limbus infantium for de Christnes Børn, som vare døde uden Daab 4) locus purgatorius for dem, som ei havde afsonet deres Synder ved kirkelige Bodshandlinger 5) Orcuss:Geenna for de Ubodfærdige. -

Hertil slutter sig Læren om Skjærsilden. - Lignende Forestillinger findes i Zendreligionen, hos Pythagoras, Plato, Heraclitus, Stoikerne og tildeels hos Skandinaverne. - Især blev denne Lære udviklet af Gregorius M: † 604.; den blev knyttet til den kirkelige Lithurgie. (Et Forbillede findes 2 Mcc: 12, 44.). Denne Lære stod i Forbindelse med Afladshandelen og sanctioneredes paa Synodus Florentina 1439^l og Conc: Trid: 1545-63. i den 25 Sessio: »catholica ecc.; spiritu s: edocta, ex sacris litteris et antiqua patrum traditione docet, purgatorium esse et animas ibi detentas fidelium suffragiis (Forbønner) potissimum vero acceptabili altaris sacrificio juvari«

Der høitideligholdes ogsaa festum omnium animarum d. 2 Novb: . -

[k] De kaldte den πυρ καθαρσιον og πυρ φρωσιμον.

I Da Grækerne her vare tilstæde og ikke deelte Romernes Anskuelse om den Ild som noget Materielt, omtales her slet ikke denne Ilds Beskaffenhed, men der læres blot, at Boden afsones i den.

[m] paa denne Fest indsamledes Penge til Bønner for de afdøde. -

3. Om den evige Fordømmelse og Helvedstraffene.

Hvad Beskaffenheden af den evige Ulyksalighed angaaer, da vare Meningerne deelte. I den græske K: blev Justinus M: † 165. Tatian, Theophilus, Athanasius ved de bibelske billedlige Udtryk. - Latinerne vare mere Materialister. - De renere Forestillinger findes hos Clemens og Origenes. Hvad Straffenes Natur angaaer, da lærte de, at de bestode i Vankundighed (σχοτος εξωτερον), i en fuldkommen Forstyrrelse af Sjælens Harmonie; og i Samvittighedens Nag. Hvad deres Varighed angaaer, da lærte de, at disse Straffe vare at betragte som piinlige Lægemedler. Disse Sætninger fordømtes af Justinian 553 paa Conc: Constantinopolitanum. Dog vare de blevne antagne af Navne som: Gregorius Nyssenus † 394. Theodorus Mopsuestinus † 428. Diodorus Tharsensis † 360. Ogsaa Hieronymus † 420 hyldede disse Meninger; men meente dog, at Dæmonerne evig skulle lide Straf. Augustin antog ifølge sit System Helvedstraffenes Evighed. Igjenem hele Middelalderen blev denne Sætning gjeldende som rettroende. - De ældre lutherske Dogmatikere skelnede mellem poenæ damni (de naturlige) og poenæ sensus (de positive). De indrømmede, at Skriftens Udtryk om Straffene vare billedlige og de indlode sig ei paa at bestemme dem efter disse. Flere skjælnede mellem forskellige Grader af Straf; men antog saa deres Evighed. De anførte som Grunde for Straffenes Evighed 1 Guds uendelige

Majestæt, der maatte fordre uendelig Straf. 2 Guds Alvidenhed (scientia media), der forudsaa, at de Onde ville blive evindelig onde, om deres Liv var vedbleven i det Uendelige 3 mene de, at de Onde, som ere døde i Synden ei ville finde Leilighed til Forbedring og saaledes forhærdes, hvorfor deres Straf var evig. Disse Grunde lade sig let gjendrive.

De nyere Dogmatikere gik udfra at Skriftens Yttringer i dette Punct vare ubestemte og at altsaa Opgaven var at søge og finde i en saadan Forestilling, som kunde finde Medhold ved Skriftens Yttringer og kunde svare til almindelige christelige Ideer og Sætninger og ikke stride mod Principerne for den msklige Tænkning. Saaledes behandlede de som orthodoxe Theologer bekjendte Doederlein Morus, Storr, Reinhardt, Knapp denne Lære. De erindrede 1.) at naar der i Sk: tales om, at Chr: skal dømmes Msk:, er der ikke gjort nogen Modsætning mellem Livet før og efter den yderste Dom. Vi ere derfor berettigede til at betragte denne Mellem-Tilstand som en Virksomheds-Tilstand, hvori en fortsat Stræben kan finde Sted. 2) at for de Ondes Straf vil der blive en hypothetisk Evighed. -

§ 31.

De fleste ovenanførte Spørgsmaal ere i vor Kirkes symbolske Bøger forbigaaede med Taushed. De indeholde en kort Betegnelse af Læren om Opstandelsen og Dommen, for det meste med Skriftens egne Ord, hvortil føies en Bekræftelse af den evige Lyksalighed og Ulyksalighed som bliver at forklare efter den h: Sk: Analogie. I de øvrige protestantiske Symboler er Læren om Skjærsilden med Bestemthed forkastet. -

[n] | *Symb: apost:* κυριος ερχεται εις το κρινειν ζωντας και νεκρους. i 3^{die} Artikel: πιστευω εις σαρχος αναστασιν και ζωην αιωνιον. i *symb. Nicænum:* προςδοχωμεν αναστασιν των νεκρων και ζωην μελλοντος αιωνος. - | *Symb: Athanas.* 38 Artikel: Omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, et reddituri sunt de factis propriis rationem. 39: et qui bona egerunt ibunt in vitam æternam, qui vero mala in ignem æternum. *Confessio Aug: 17 Artikel:* Chr piis et electis dabit vitam æternam et perpetua gaudia, impios autem homines et diabolos condemnabit, ut sine fine crucientur. damnant Anabaptistas, qui sentiunt, hominibus damnatis ac diabolis finem poenarum futurum esse. - *Confessio Gallica* siger om Skjærsilden: humanum commentum et jugum ex hominum auctoritate consciis impositum. -

3^{die} Capitel.

Om den mskelige Syndighed.

§ 32.

Chr: og Apostlene skildre med stærke Træk den fuldkomne Forvildelse og dybe Fordærvelse, som paa deres Tid var almdl. herskende iblandt Jøderne saavel som Hedningene; den fremstilles som selvforskyldt som Forsømmelse ell. Misbrug af de naturlige Anlæg og som den nærmeste Aarsag til Chr: Sendelse.

Chr: Yttringer vare kun rettede mod Jøderne. Mod Folket. Mth: 10, 15, 11, 16, 24, 12, 39. Joh: 15, 18. – Mod de Skriftkloge. Mth: 5, 20, 7, 15, 12, 31, 15, 14, 23. Apostlene ere af samme Mening: Joh. 1, 5, 12, 37. 1 Pet: 1, 18. Den udtales især i Rom:, Gal: og Epheser.

§ 33.

Der læres fremdeles, at intet Msk: er uden Synd og dette forudsætter en for Alle fælleds, i den msklige Natur grundet Syndighed ell: en Kraftesløshed i Aanden i den frem imod Guds Lov rettede Stræben; i en Overvægt af Kjødet ell. den sandselige Begjering. Oprindelsen og Tilvexten af dette Misforhold udvikler Paulus. Den sandselige Begjærlighed er virksom førend de moralske Anlæg og tager Msk: i sin Tjeneste førend det er sig det Onde bevidst; Bevidstheden herom vækkes ved Lovens Stemme; men ved denne vækkes tillige Begjærlighed til Modstand, den fører sig her sin tidlige Magt til Nytte. Medens nogle anstrænge sig til Modstand og Andre hengive sig uden Modstand, formaaer Ingen at frigjøre sin Villie fra Kjødet, der er Fjendskab imod Gud. Ethvert Msk: Liv og ethvert Moment i dets Liv, Tænken, Følen og Villen har saaledes Spor af det Ondes Magt. En aandelig Gjenfødelse er altsaa nødvendig for Alle; men den kan ikke udgaae fra Msk: selv. Yttringer herhid hørende findes især i Rom: 7. og mange andre Steder. –

Lignende Yttringer findes i det gl. T.: Gen: 6, 5, 8, 21. Job: 9, 1. Ps: 143, 2. Provb: 20, 9. Prædik: 7, 21. 1 Reg: 8, 46. – Sirach: 8, 5. Sap: 13, 1.

§ 34.

Den moralske Syndighed er, som Paulus lærer, at udlede fra Msk: Slægtens første Begyndelse, er nedarvet fra den første Stamfader og er følgelig igjenem alle Slægter Kilden til Synd og Død. Imedens der saaledes henvises til Fortællingen i det gl. T: for at fremstille Synden uadskillelig fra den msklige Natur, findes ingen nærmere Forklaring over denne Fortælling i det N. T. De senere Lærdomme om Syndefaldet som en ved den ene Synd af Adam bevirket total Fordærvelse af den msklige Natur, og

om Tilregnelsen af denne Synd for Efterkommerne,
ere fremmede for Skriften. -

§ 35.

Efter den foregaaende Udvikling bliver Hovedideerne af den chr: Lære at søge deri: 1) at Syndigheden i det Hele som i det Enkelte maa betragtes baade som Noget modtaget i Naturen og som Noget Selvbevirket, der er grundet i en forfeilet Udvikling af de oprindelige Anlæg; 2) at Syndigheden maa betragtes som en Forstyrrelse af Msk. høiere Væsen, der gjør høiere Bistand fornøden; men ikke som en Forandring af den msklige Natur, der gjorde en høiere Bistand utilstrækkelig. Hvor denne Lære opfattes i sin Reenhed, vil den yttre sin Virksomhed til at bevirke den ydmyge Erkjendelse af Msk. Ufuldkommenhed, Svaghed og egen Strafskyldighed, som vækker Trang og Fortrøstning til en høiere Bistand og til at styrke Bevidstheden om Msk. høiere Evner, og til at styrke Villien til at uddanne disse Evner. -

§ 36.

Ved sin ubestemte Character har Fortællingen om Syndefaldet allerede fra K. ældste Tider fremkaldt forskellige, saavel historiske, mythisk-symbolske, som allegoriske Fortolkningsforsøg. Disse vedkomme imidlertid ei den chr: Troeslære ligesom ei heller nogen bestemt Forklaring er gjort gjeldende i den evangeliske K. symbolske Bøger; men vel de i denne Fortælling indeholdte sande og træffende Ideer om Syndens Oprindelse, Udvikling, og dens Strafskyldighed og Følger. -

§ 37.

I Læren om den msklige Syndighed have de gl. Kfædre i det Hele, ledet af rigtig chr. Følelse, bevaret den rette Ligevægt; medens nemlig deres enkelte Ytringer ere vakkende og ubestemte, stemme de overeens i at erkjende paa den ene Side Guds Billede og den moralske Frihed i ethvert Msk, paa den anden Side Synden som Msk. fælleds Lod, grundet i den sandselige Natur og forsaavidt oprindelig og medfødt. De, som sætte den i Forbindelse med Adams Synd antage alene en forøget Magt af Sandseligheden som Følge af den første Synd. Tertullian forklarer sig denne som en Forplantelse af Synd ved Sjælens Forplantelse; men uden derved at ville paastaae nogen Tilregnelser af Adams Synd; ell uden at ville

nægte Msk. selvstændig Kraft til det Gode. –

§ 38.

Idet Pelagius ikke alene nægtede en Forplantelse af Synden; men overhovedet enhver moralsk Indflydelse af Adams Synd paa den msklige Natur, ikke alene forfægtede den moralske Frihed; men paastod, at Msk. fødes ligesaa reent og ufordærvet som det oprindelig er skabt, blev han ved eensidig Iver for den personlige Frihed bragt til at miskjende saavel Individets Forhold til Slægtens Liv, som Msk. Forhold til Gud. Imod ham og hans Tilhængere satte Augustinus den Lære: at alle Msk. havde syndet i og med Adam, og have modtaget som retfærdig Straf en ved Fødselen fordærvet Natur, som alene har Frihed til at gjøre det Onde. Dette System seirede fornemlig paa Grund af den Forbindelse, hvori det stod med K. Interesser; men Modsigelsen, som det fandt i Skriften og Msk. Selvbevidsthed fremkaldte almdl. Modstand i den græske K, og i den latinske, den semipelagianske Lære om Msk. Medvirken til det Gode. Uagtet de Vanskeligheder, som her maatte møde ved ethvert Forsøg paa bestemtere Udvikling, vandt denne Lære som en Følge af dens practisk-beroligende Character almdl. Indgang i Middelalderen og blev i den cath: K. sanctioneret ved conc: Trid:.. –

§ 39.

I den evangeliske K. maatte Hovedlæren om Modsætningen mellem K. Fortjeneste og Chr: Fortjeneste, imellem kirkelige Gjerninger og chr: Tro føre til Forkastelse af enhver Fortjenstlighed af den msklige Virksomhed, som blev tænkt uafhængig af Guds Naade, der ved X. kalder Msk. til det Gode. Dette er den egl. Tendents som bliver tilfulde indlysende ved Modsætningen til den cath: Lære af følgende Sætninger i den *augsb: Conf.* .1) om en oprindelig Mangel paa Guds frygt. 2) en medfødt Begjerlighed, som forvirrer Begreberne, fordærver Villien og medfører Ulyksalighed 3) den sande Fromhed og Dyd som Virkning af den h: A: Bistand. Denne Tendents er derimod forfeilet i Concordieformelen og de andre symbolske Bøger, hvis Skildringer af den msklige Naturs fuldk. Fordærvelse stride mod den h. Sk. og Erfaring og frakjende Msk. al Evne til at modtage og benytte den gudd. Naade. –

Conf: Aug: 2^{dn} Artikel: docent, quod post lapsus Adæ omnes homines secundum naturam propagati nascantur, cum peccato, hoc est sine metu dei, sine fiducia erga deum et cum concupiscentia, quodque hic morbus sive vitium originis vere sit peccatum, damnans et afferens nunc quoque æternam mortem

his, qui non renascuntur per baptismum et sp: s.:
Damnant Pelagianos et alios, qui vitium originis
negant esse peccatum, et ut extenuent gloriam meriti
et beneficiorum Chr.: disputant hominem propriis
viribus rationis coram deo justificari posse. –

§ 40.

Imedens en Fornyelse af det strænge augustinske System forsøgtes ved Jansenius i den cath: K., vedligeholdt det sig i den protestantiske K. som orthodox Lære, og blev især af lutherske Dogmatikere sat i Forbindelse med forskjellige Theorier om Tilregnelsen af Adams Synd; men ligesom dette System ei havde savnet tidlige Modsigelser, saa maatte det efterhaanden fortrænges ved et friere Bibelstudium og ved grundige psykologiske og moralske Undersøgelser, ihvorvel den dybere Betydning af Sk. Lære herved ei siden sjelden miskjendtes. Den nyere Theologie har i dens bedste Retning sluttet sig til den evangeliske Lære ved at give Slip paa de ubibelske Tilsætninger; og ligelangt fra den pelagianske Letsindighed og den augustinske Sønderknuselse, at forene Erkjendelsen af den fælleds oprindelige Syndighed (Skrøbelighed) med Troen paa den moralske Frihed, og dennes Styrke ved Guds Naades Virksomhed i Msk. –